

Szótár

(ajándék) adó = azoknak az ajándékoknak a neve, amelyeket a XV-XVIII. Századok folyamán az uralkodók a szultánnak és az oszmán Porta magasabb rangú hivatalnokainak küldtek (peşcheş)

(fejedelmi kinevezés elismeréséért fizetett) adó = az uralkodói jóváhagyásért vagy fejedelmváltáskor fizetett adó (mucarer)

„átnevelés” = a piteşti-i börtönben 1948 és 1952 között végzett kommunista kísérlet, amely révén (főleg a politikai) foglyokat kínozták mindaddig, amíg el nem fogadták a kommunista eszméket

„királyi sztrájk” = Mihály király visszautasította, Petru Groza kommunista kormányával a kapcsolattartást és megtagadta rendeleteik szentesítését (1945. augusztus 21. – 1946. január 7. között)

Aktivizmus = az Erdélyi Román Nemzeti Párt 1905 utáni stratégiája, amely a politikai életben és különösen a magyar parlament tevékenységében való részvételt jelentette, célja pedig az általános választási jogok elérése volt

Államosítás = bizonyos javak (főleg bankok) állami tulajdonba kerülése

Államtanács = az uralkodó tanácsadó testülete, amelynek tagjai közigazgatási, törvényhozói és jogi feladatköröket töltenek be

Általános sztrájk = egy ország dolgozóinak közös megállapodás alapján történő együttes munkabeszüntetése azért, hogy a gazdasági vagy politikai követeléseiket teljesítsék

Antiszemitizmus = elv, amely a zsidóellenességet hirdeti, megkérdőjelezi a polgári jogait abban az országban ahol élnek;

Asszimiláció = egy kisebbségben lévő társadalmi vagy nemzetiségi csoportnak beolvasztása

Balkáni egyezmény = 1934-ben védelmi célból létrehozott szövetség, melynek tagjai Románia, Jugoszlávia, Görögország és Törökország volt; 1940-ben jelentősebb sikerek nélkül szüntette be tevékenységét;

Bíró = egy faluközösség vagy állam vezetője

Bojári állam = politikai rendszer, ahol az államban a bojárságé a vezető szerep, sőt ellenőrzés alatt tartja az uralmat; az egyeduralkodó rendszer ellentéte

Cenzusos szavazás = választási rendszer, amelyben a szavazati jog vagyontól függ, a befizetett adótól függ

Collegia = a Római birodalomban olyan kölcsönös segítségnyújtás és a kultusz ünnepléséért létrejött érdekvédelmi szervezet, amelynek tagjai hasonló mesterséget űző személyek, azonos nemzetiségük vagy vallásuk, illetve hasonló a származási helyük

Dava = település dák nyelven

Demagógia = a tömegek ámitásának módszere; hazug ígéretések, amelyeket a nagyobb népszerűségért és szavazatok szerzéséért művelnek a politikusok;

Demokratikus rendszer = olyan kormányzási rendszer, amely az állampolgárok képviselőit feltételezi a vezetésben

Dinasztikus szocializmus = Románia történetének része (1974-1989), amelyben a két diktátor, Nicolae és Elena Ceaușescu töltötték be a szocialista állam minden fontosabb hivatalát

Dinasztikus válság = trónörökös hiánya egy országban;

Disszidens = olyan személy, akinek véleménye különbözik a többség véleményétől

Dualizmus = politikai rendszer, amelyet 1867-ben az osztrák és magyar politikai vezetők kompromisszuma hozott létre, Osztrák-Magyar Monarchia

Eforosz = (itt) a Hetéria vezetője

Egypártrendszer = totalitárius (fasiszta, kommunista) vagy önkényuralmi rendszerekre jellemző politikai rendszer, amelyben egy párt létezik

Erdélyi Iskola (Școala Ardeleană) = az erdélyi felvilágosodás kulturális mozgalma, amelyik hozzájárult az erdélyi románok öntudatának kialakításához és felszabadítási harcukhoz: Samuil Micu, Petru Maior, Gheorghe Șincai, Ion Budai-Deleanu

Erdődtmány = árokkal körülvett sokszög formájú kis erőd

Etnogenezis = népkialakulás

Evangéliumos könyv = vallásos irat, amely a négy evangéliumot tartalmazza

Faluközösség = falusi közösségek szervezési formája, amelyet a magán- és közös tulajdonformák összefonódása a tagság közötti nagyon szoros gazdasági kapcsolat, valamint az öngazgatás és az önvédelem is jellemez

Fejedelemség = a nyugat-európai feudalizmusra jellemző politikai-állami szervezési forma

Felvilágosodás = a felemelkedőben lévő polgárságnak a feudalizmussal szembe forduló ideológiai és kulturális mozgalma, amely előkészítette a polgári forradalmakat a XVIII-XIX. Században, célja egy racionális társadalom létrehozása volt, a tömegek oktatása és „felvilágosítása” által

Filioque = nyugati teológusok által vallott dogma, miszerint a Szentlélek az Atyától is és a Fiútól is származik, míg a keleti teológusok szerint csak az Atyától származik

Gazdasági válság = a termelés csökkenése, a kereslet-kínálat kiegyenlítéséért, amelynek oka a gazdasági élet egyensúlyának felbomlása volt, amelyet a túltermelés okozott, vagyis az árukínálat magasabb volt, mint a kereslet

Genfi terv = Genfben 1933-ban kidolgozott terv a román kormány és a külföldi hitelintézetek képviselői által, amellyel az ország idegen pénzügyi ellenőrzés alá került, Románia ezt 1934-ben utasította el.

Gótika = a késő feudalizmus művészeti irányzata, a városi és udvari kultúra sajátossága, amelyet a csúcsíves építkezés jellemez.

Görög katolikus egyház = a katolikus és ortodox egyházak összeolvadásából született vallásos felekezet, amely elfogadja a pápai primátust

Háromhatalmi egyezmény = Németország, Olaszország és Japán által 1940. Szeptember 27-én megkötött katonai szerződés

Hetéria = görögül Testvériség, 1814-ben Odesszában létrejött titkos görög társaság, amelynek célja a törökellenes harc megszervezése volt

Humanizmus = a reneszánsz ideológiája, Nyugat-Európában jelent meg a XIV. Században, és középpontjában az emberi tökéletesség állt; az emberi szabadság és a világi műveltség mellett állt ki, a görög-római klasszikus kultúra szellemében

Interpretatio romana = római név alatti tisztelete a nem római Isteneknek (dák)

Kamarilla = egy uralkodói vagy körüli kegyencek csoportja, akik személyes érdekekből befolyásolták az uralkodó tetteit és az állam ügyeit

Karrierizmus = ambíció, bármi áron való előrehaladás;

Káté = a keresztény egyház erkölcsi és dogmatikai tanításait kérdések és válaszok formájában tartalmazó könyv

Katonai monarchia = kormányzási forma, amelyben a hatalom egy ember kezében van, a katonaság kiemelkedően nagy szerepet játszik

Kenészség = öröklődő feudális uralom egy nagyobb terület felett, amely faluközösségek régebbi egyesüléséből jött létre

Kereskedelmi monopólium = a Porta azon joga, hogy kedvezményes áron, vagyis a piac értékén alul, Isztambul és az oszmán hadsereg ellátására közhasználati termékeket vásároljon

Kereszténység = Jézus Krisztus által alapított monoteista vallás

Kerület = román közigazgatási-területi egység, amelyet kenézségekben szerveztek meg, és amelyet a vajda, a kenéz vagy bíró a szokásjog alapján vezetett

Kézirat = kézzel írott szöveg (könyv; dolgozat)

Kisantant = védelmi jellegű szövetség, amelyet 1921-ben hozott létre Románia, Jugoszlávia és Csehszlovákia; 1938-ban, Csehszlovákia felosztásakor szűnt meg;

Kollektivizálás = a parasztgazdaságok földjeinek és javainak közös tulajdonba kerülése és mezőgazdasági termelő szövetkezetekbe való erőszakos egyesítésük

Kormányátalakítás = a kormány összetételében vagy szervezésében véghezvitt változás

Kormányzóság = az Orosz Birodalom valamelyik tartománya

Korrupció = erkölctől való eltérés, romlott, züllött állapot;

Krónika = középkori elbeszélő történetírói alkotás, melyet időrendi sorrendben írtak

Legatus augusti (császári küldött) = a császár által meghatalmazott személy, akinek egy római tartományban közigazgatási, jogi és katonai hatásköre volt

Limes = erődített határvonal

Mi magunk = a Nemzeti Liberális Párt gazdasági jelmondata, amelynek értelmében a két világháború közötti időszakban a hazai tőkére alapozott gazdasági fejlesztést támogatta

Miniaturák = kéziratokon található festmények (díszített kezdőbetűk, díszítőmotívumok, képkompozíciók)

Misszionárius = a keresztény hit terjesztésével foglalkozó személy

Munkatábor = olyan hely, ahova a politikai és köztörvényes foglyokat zárták

Nagy hadsereg = nem állandó hadsereg; csak nagy veszély esetén hívták össze, és az ország fegyverforgató lakosságát foglalta magába

Nemzeti egységkormány = rendkívüli esetben, minden parlamenti párt részvételével létrehozott kormány;

Neolatin népek = az újlatin nyelvek tartoznak ide

Nyelvjárások = a nyelvnek valamely vidéken kialakult, a köznyelvtől eltérő változata

Nyitott kapuk elve = a Nemzeti Parasztpárt gazdaságpolitikája a két világháború közötti időszakban, amely az idegen tőke korlátlan beáramlását engedte meg, az ország gazdaságának fejlesztése érdekében

Oligarchikus rendszer = olyan kormány, amelynek tagjait egy szűk csoportból, társadalmi vagy a hadseregben betöltött szerepük miatt választották ki

Pandúr = a rendőrség kötelékeibe tartozó katona, a XIX. Század elejétől Havasalföldön az utak biztonságát felügyelte

Passzivizmus = az Erdélyi Román Nemzeti Párt stratégiája, amellyel visszautasította a parlament ülésein való részvételt és az 1867-es csatolást

Pátens = az osztrák császár hivatalos okirata, amelyet az ország parlamentjének hozzájárulása nélkül bocsátott ki, azért hogy elkerülje a törvényhozó testület ellenkezését

Politikai rendőrség = rendőrség, amely a disszidensek és az egyetlen párt ideológiájával egyet nem értők felügyeletével foglalkozik, Romániában Securitate a neve

Prédikációs könyv = az evangélium magyarázatát tartalmazó beszédek gyűjteménye

Pronunciamentum = kiáltvány, megnyilatkozás, olyan cselekedet, amely által egy társadalmi-politikai rendszerrel szemben tiltakozást fejeznek ki

Protektorátus = politikai függőségi forma, egyik államnak a másikkal szembeni függősége egy megállapított egyezmény alapján, amely szerint a védnök állam irányítja a védett állam külpolitikáját; a protektorátus átmenetet képez a fennhatóság fele

Püspökség = az egyház közigazgatási és területi egysége, amely a területén található plébániák tevékenységét összehangolja és vezeti

Régenstanács = az uralkodó kiskorúsága, hiánya vagy betegsége idején egy vagy több személy által végzett ideiglenes kormányzás.

Reneszánsz = a reneszánsz korábban egyetemes stílusirányzat volt. Szerves része a humanizmus, ami a reneszánsz polgárság világi ideológiáját jelenti. Reneszánsz= Újjászületés.

Robot = a parasztnak a hűbértanokon teljesített kötelező és ingyenes munkája

Római provincia (tartomány) = a rómaiak által Itálián kívül meghódított területe, amely a római törvényeknek és szervezésnek van alávetve (provincia)

Román stílus = a római és barbár művészet egymásra hatásából született művészeti irányzat.

Romanizálás = az a folyamat mely során a Római Birodalom meghódított területein a leigázott népek átvették a rómaiak kultúráját.

Szabadcsere = gazdaságpolitika, amelynek célja a behozatali cikkek és a kivitelre szánt áru elé állított akadályok eltávolítása, az állam be nem avatkozása a gazdasági életbe

Szék = a szászok és a székelyek területi-közigazgatási egysége

Szertartáskönyv = a keresztény vallás istentiszteletének mozzanatait tartalmazó könyv

Szovrom = az ország gazdaságának főbb ágazataiban létrehozott szovjet-román társaságok, amelyek által a Szovjetunió a nemzetgazdaságot ellenőrizte és kimerítette az ország termelési erőforrásait

Tarabosztész = a dák-géta arisztokrácia tagja, későbbi megnevezésük pileati

Terjeszkedés = térhódítás

Teuton lovagok = a Barcaságban letelepített lovagok rendje

Turániak = az eurázsiai sztyeppék területén, illetve hatókörében élő egykori népek, illetve mai utódaik összefoglaló elnevezése.

Uralkodói tanács = politikai-közigazgatási intézmény a középkorban, amelyet a bojárság elitje alkotott, majd hivatalnokok, amelyeken keresztül az országot vezették

Uralkodói udvar = uralkodói székhely; az uralkodót körülvevő és kiszolgáló emberek

Vajdaság = az államot megelőző politikai szervezési forma, amelynek vezetője a vajda, es amely egy területet foglal magába

Vallási szinkretizmus = különböző származású, de hasonló istenségek egybeolvadási folyamata

Vármegye = területi-közigazgatási egység, amelynek vezetője az ispán (comes)

Városiasodás = urbanizáció

Vezetői Bizottság = az állam ideiglenes vezetőszerve, amelyet bojárok alkotnak, és amely az új uralkodó kinevezéséig a hatalmat gyakorolja

Vicus = falusi település, utcahálózattal, de védőfalak nélkül

Villa rustica = római vidéki birtok, amely a tulajdonos házából és a melléképületekből áll